

prevenim • sida

Butlletí d'informació sobre prevenció del VIH/sida a Catalunya • Número 2 - 2007

En aquest número...

- Editorial** 2
Presentació dels continguts d'aquest número.
- Cop d'ull a la recerca** 2
Comentari d'un estudi sobre les característiques i l'evolució de la percepció del risc en relació a la sida entre els estudiants universitaris.
- Materials** 3
Els contes de la Lucía: per treballar amb nens infectats o afectats pel VIH/sida (contes).
Som tots: sensibilització social i prevenció per adolescents i joves (DVD i guia).
Pressec: prevenció del VIH/sida, altres ITS i l'embaràs a secundària (programa).
- En pràctica** 4
Descripció bàsica i implicacions preventives de la teoria de l'aprenentatge social.
- L'opinió** 4
Elena Crespi, sexòloga i membre de l'equip del programa PAP de Ràdio Flaixbac, ens dóna el seu punt de vista sobre la manera com veuen els joves la sexualitat i els seus riscos.
- Finestra oberta** 5
Descripció i comentaris a propòsit de l'edició del document *La salut dels joves a Catalunya. Un estudi exploratori*, dirigit per un investigador de la Universitat Rovira i Virgili i editat per la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya.
- Navegant** 5
Suggeriments de navegació pel portal de l'associació Sida Studi, recentment renovat i que, entre altre coses, ofereix un accés molt àgil al seu important fons bibliogràfic i documental.
- Amb poques paraules** 6
Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb el VIH/sida.
- El calaix** 6
Informació sobre el *2n Certàmen de Còmic sobre la Sida* que organitza l'associació Joves per la Igualtat i la Solidaritat (JIS) de l'Hospitalet de Llobregat.

prevenim.sida és un programa de l'associació:

en col·laboració amb:

Institut d'Estudis de la
Sexualitat
i la Parella

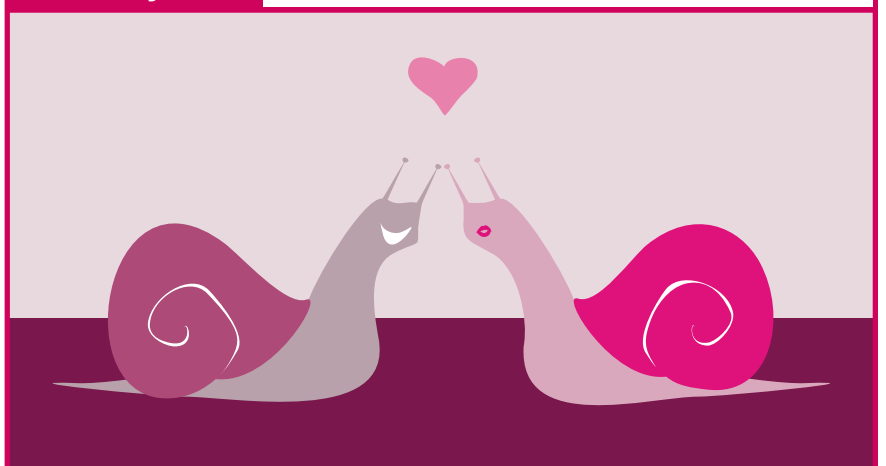
amb el suport de:

SIDA
900 212222
Informació confidencial i gratuïta

La vinyeta

A casa teva o a la meva?

Després de l'acceptació que va rebre el primer número de *Prevenim.sida* per part dels professionals que treballen en la prevenció del VIH/sida, i que s'ha traduït en un increment d'adreces al mailing de distribució, ens plau presentar-vos aquest nou número que s'inicia amb el comentari d'un estudi sobre l'evolució de la percepció del risc en relació a la sida entre els estudiants universitaris, realitzat per un equip d'investigadores de la Universitat de Girona. A la secció Materials hi trobareu informació sobre tres instruments de prevenció i de sensibilització social que són al vostre abast. A la Finestra oberta us presentem un estudi sobre la salut dels joves a Catalunya, que s'ha editat recentment. També hi trobareu les opinions d'una sexòloga experta en comunicació juvenil, una invitació per visitar el renovat web de Sida Studi, a més d'altres continguts que esperem que siguin del vostre interès. Finalment, us reiterem la invitació que fèiem a l'editorial del butlletí anterior per compartir amb nosaltres les vostres opinions i experiències, proposar temes i donar a conèixer nous materials i activitats.

COP D'ULL A LA RECERCA

Com ha evolucionat la percepció del risc respecte la sida entre els estudiants universitaris?

Analitzar la relació entre percepció del risc i comportament preventiu és una necessitat de primer ordre per millorar les estratègies preventives. Un grup d'investigadores de la Universitat de Girona ha revisat diversos treballs publicats des de 1993 sobre la percepció del risc en relació a la sida i la seva capacitat predictiva pel que fa a les conductes sexuals preventives. Els treballs revisats van utilitzar diferents metodologies, i les mostres es van moure entre 100 i 570 joves.

Els resultats indiquen que la percepció de risc personal està esbiaixada de forma optimista; dit d'una altra manera: que la percepció de risc dels joves és menor que la que en realitat els correspondria. Alhora, els joves universitaris no solen ser conscients de l'alt risc que suposa la monogàmia serial, i es mostren favorables a mantenir relacions sexuals sense protecció en aquestes relacions en major mida que amb parelles ocasionals. La *monogàmia serial* consisteix en mantenir relacions de parella monògames, generalment de curta durada, de tal manera que just acabada una relació en comença una altra, i així successivament. En aquesta mena de relacions sovint hi ha una falsa sensació de seguretat envers el risc d'una ITS, inclosa la sida.

En un treball de 1993, algunes de les autores d'aquesta revisió ja van avaluar la percepció del risc en una mostra de 100 estudiants universitaris utilitzant qüestionaris amb preguntes del tipus: "En comparació amb els altres estudiants del meu curs i del meu mateix sexe i edat, les meves possibilitats d'infectar-me de sida estan..." Aquesta pregunta tenia set respostes possibles, malgrat que s'assumia que per a la major part

dels enquestats el seu risc coincidiria amb el de la mitjana del grup. Tanmateix, més de la meitat (61%) van respondre que les seves possibilitats d'infecció estaven per sota de la mitjana. Alhora, només tres subjectes van considerar estar per sobre de la mitjana en relació al risc d'infecció. Aquests resultats són

(...) la vulnerabilitat percebuda no és un factor predictor del grau de preocupació per la possibilitat de la infecció, ni de l'interès per la prevenció, mentre que si que ho és la gravetat percebuda.

un exemple del fenomen conegut com a biaix optimista, i es van produir tant en homes com en dones.

També es va comprovar que la *vulnerabilitat percebuda* no és un factor predictor del grau de preocupació per la possibilitat de la infecció, ni de l'interès per la prevenció, mentre que si que ho és la *gravetat percebuda*. Això vol dir que, malgrat

que un individu es pugui sentir relativament vulnerable davant del risc d'infecció, això no el portarà necessàriament a fer alguna cosa per reduir aquest risc o augmentar la seva protecció. En canvi, serà més probable que faci alguna cosa per evitar la infecció si percep que si això té lloc tindrà conseqüències greus per a ell.

Com a conclusions, les autores indiquen que: 1. La percepció de vulnerabilitat està esbiaixada i no prediu ni la preocupació ni l'interès per la prevenció. 2. Que l'any 1999 un de cada cinc joves es mostrava disposat a tenir comportaments sexuals de risc amb una parella estable recent. 3. Una part dels joves (pocs) estan disposats a mantenir conductes sexuals de risc sense protecció, malgrat avaluar correctament els seus riscos. 4. L'any 2004 es va quadruplicar el percentatge de dones que estaven d'acord en mantenir una relació sexual sense preservatiu; mentre que entre els homes aquest percentatge es va duplicar. 5. Els joves segueixen preocupats majoritàriament per un embaràs no desitjat, possiblement degut a la relativa immediatesa de l'aparició del problema, comparativament amb altres riscos associats a les relacions sexuals sense protecció.

MATERIALS

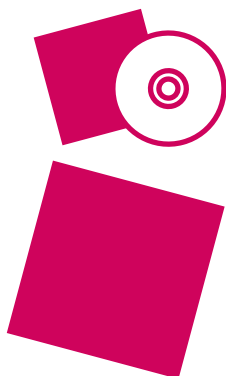
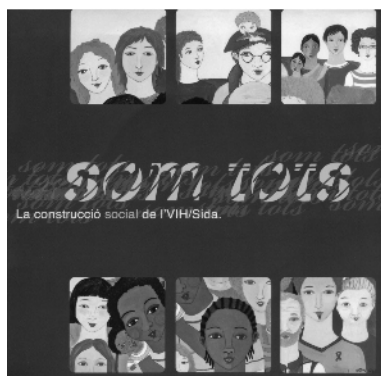

Els contes de la Lucía

Projecte creat a finals de 2005 per respondre a la necessitat de disposar d'un material didàctic orientat als nens infectats o afectats pel VIH/sida, així com als seus pares o tutors i als professionals que tenen contacte amb aquests infants, que va donar lloc a un material format per una col·lecció de 10 contes, adreçats a nens i nenes de 7 a 13 anys, cada un sobre un tema específic: 1. La família, 2. Com funciona?, 3. Història del VIH, 4. Les visites, 5. Confiar i compartir, 6. Un dia de cada dia, 7. Els meus amics, 8. La medicació, 9. El futur, i 10. Els drets. Al final de cada conte hi ha una petita guia amb orientacions per als pares i educadors.

L'elaboració d'aquest material, dissenyat en el marc de la Fundació Lucía per a la Sida Pediàtrica, una organització formada per professionals especialitzats en l'atenció biopsicosocial de la infància afectada pel VIH/sida a Catalunya, ha comptat amb el suport del Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, així com de diverses empreses que l'han patrocinat.

Més informació: Fundació Lucía. Tel: 934 175 587

Som tots

Material de sensibilització social sobre VIH/sida desenvolupat per ACAS Baix Empordà amb el suport de la Secretaria General de Joventut i la col·laboració del Consell Comarcal del Baix Empordà i la Mútua Asepeyo. La seva elaboració s'ha fet des de la consideració que la discriminació de les persones amb VIH/sida és una qüestió de salut pública, si més no perquè dificulta la prevenció, pot afectar la disposició a conèixer l'estat serològic i pot afavorir la negació de la malaltia.

Consta d'una carpeta que conté dos materials: 1) un DVD amb una pel·lícula de 12 minuts que narra en primera persona el procés de diagnòstic i adaptació a la nova realitat d'una persona seropositiva; i 2) una guia de 12 pàgines amb informació sobre la situació de la sida al món i aspectes biomèdics i psicosocials (amb reflexions sobre la discriminació i l'estigmatització de les persones afectades), a més d'orientacions per realitzar quatre tallers amb joves de diferents edats sobre les causes de la propagació de la sida al món, els estereotips i prejudicis envers les persones amb VIH/sida, l'elaboració d'una campanya i la negociació de mesures preventives.

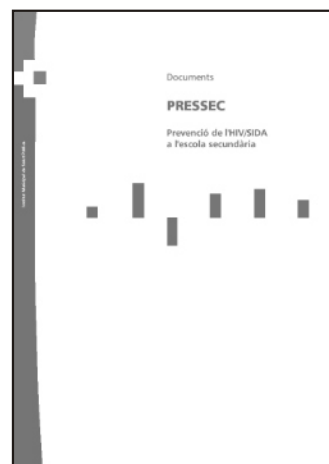
Més informació: ACAS Baix Empordà. Tel: 972 324 005

Pressec

Programa de prevenció del VIH/sida, altres infeccions de transmissió sexual i de l'embaràs no desitjat, dissenyat per treballar amb alumnes d'educació secundària (de 15 anys en endavant). Elaborat per un equip multidisciplinari d'experts de l'Ajuntament de Barcelona i de l'Associació CEPS per a la Prevenció i la Promoció de la Salut, ha estat avaluat amb un estudi realitzat sobre 1.700 joves de 17 centres educatius de Barcelona, assolint resultats positius en relació a les intencions de conducta, la informació i l'ús del preservatiu en les primeres relacions.

Els seus materials es presenten en un manual de 132 pàgines que inclou la informació i els elements necessaris per treballar 6 activitats que tracten sobre sexualitat, contracepció, sida i altres ITS, i habilitats personals (de resistència a la pressió, comunicació, negociació amb la parella, etc.). La seva aplicació requereix una dedicació d'entre 5 i 7 hores repartides en diferents sessions en les quals es fa treball individual i en grup, ús de material audiovisual i escenificació de situacions.

Més informació: Agència de Salut Pública de Barcelona. Tel: 932 384 545

EN PRÀCTICA

La teoria de l'aprenentatge social

Segons aquesta teoria, la conducta humana s'explica en termes d'un model dinàmic i interactiu que inclou tres pilars: **1) els factors personals; 2) les influències ambientals; i 3) la conducta;** que interactuen constantment entre si. Una premissa bàsica de la teoria és que les persones aprenem, no únicament a través de les nostres pròpies experiències, sinó també mitjançant l'observació de les accions dels altres i dels resultats o conseqüències que aquelles accions els comporten. Pel que fa a l'àmbit que ens ocupa, aquesta teoria proposa una manera d'entendre com pensa la gent en relació als seus comportaments de salut, i quins factors determinen aquests comportaments. En aquest sentit, els seus conceptes clau són els següents:

Determinisme recíproc. Implica que els canvis en els comportaments són conseqüència de la interacció entre la persona i el seu entorn. Aquest procés de canvi és bidireccional, atès que es dona una influència recíproca.

Competència conductual. Té a veure amb els coneixements necessaris per dur a terme una conducta. Implica la necessitat d'informació i entrenament específic.

Expectatives. Són les creences sobre els resultats

A l'anterior número de *Prevenim.sida* vàrem presentar un primer model teòric aplicable a l'àmbit de la promoció de la salut i la prevenció. En aquest número presentem un segon model que, a ben segur, és un dels més utilitzats des de fa anys. Parlem de la teoria de l'aprenentatge social, desenvolupada en els anys 1970 pel psicòleg americà Albert Bandura.

probables de la conducta, i contribueixen a potenciar o inhibir conductes d'acord amb la valoració personal de costos i beneficis.

Autoeficàcia. Fa referència al grau de confiança que té una persona en ella mateixa per desenvolupar una acció o dur a terme una conducta. Se'n deriva la utilitat d'avançar a petites passes cap a l'adquisició de conductes complexes (aprenentatge per etapes).

Aprenentatge per observació. Postula que l'observació de la conducta de persones significatives (models) facilita i propicia la realització de les conductes observades.

Reforç. Fa referència als factors que incrementen la probabilitat de que es dugui a terme una determinada conducta en funció de les conseqüències que comporta.

A manera de síntesi, i amb vistes al desenvolupament d'accions preventives, aquest model apunta cap a la necessitat d'aportar informació rellevant per a la persona, promoure l'adquisició i la millora d'habilitats socials i d'autocontrol, potenciar l'autoeficàcia i propiciar el suport social.

L'OPINIÓ

Elena Crespi és psicòloga, experta en temes de sexualitat, i una de les conductores del programa "Prohibit als pares" (també conegut com PAP) de Ràdio Flaixbac. També coordina la informació i les consultes del web www.informaciosexual.net. En aquest butlletí ens ofereix la seva visió sobre com veuen actualment els joves la sexualitat i els seus riscos.

Són molts els joves que cada nit escolten la ràdio, i molts els que comparteixen amb l'equip de *Prohibit als Pares* les tres hores que dura el programa i, tot i que a ben segur, el públic que ens escolta representa una mostra esbiaixada de la població juvenil catalana, les seves opinions i actituds en relació a la sexualitat són, en certa manera, un reflex d'allò que fan i que pensen molts dels joves del nostre país.

En el temps que portem en antena, escoltem com els oients del *Prohibit als Pares* ens traspassen una idea de la sexualitat com un joc divertit, però que ahora ha de ser responsable. Malgrat això, quan parlem d'alguns aspectes de la sexualitat, com ara de les infeccions de transmissió sexual, els joves continuen tenint una percepció de risc

molt baixa i distorsionada. Així la principal preocupació respecte la pràctica sexual continua sent l'embaràs no desitjat, mentre que les infeccions de transmissió sexual,

La principal preocupació respecte la pràctica sexual continua sent l'embaràs no desitjat, mentre que les infeccions de transmissió sexual, inclòs el VIH, queden en un segon terme, o ni tant sols es tenen en compte.

inclòs el VIH, queden en un segon terme, o ni tant sols es tenen en compte. D'acord amb el que els joves oients pregunten i comenten, sembla que ha quedat bastant arrelada la

percepció de que la sida ja no és una malaltia amb conseqüències mortals, sinó un problema de salut crònic, i això ha fet baixar la guàrdia en certa mesura.

Personalment, he de reconèixer que de vegades sentim inquietud quan escoltem algunes coses que els joves oients ens expliquen, com ara el fet que no solen veure el sexe oral com una possible via d'infecció; entenen els riscos de la penetració vaginal i anal, però s'obliden, o no saben, que el sexe oral també pot ser una via de transmissió. No obstant això, cal dir també que cada cop són més els nois i les noies que prenen consciència del què significa tenir relacions sexuals, i tenen un preservatiu a l'abast de la mà quan el necessiten; i si no és així, juguen a altres jocs. I això ens fa ser optimistes.

FINESTRA OBERTA

La salut dels joves a Catalunya. Un estudi exploratori.

El passat mes de novembre es va presentar aquest treball centrat en l'evolució dels aspectes relacionats amb la salut de la població juvenil catalana en els darrers anys. L'estudi, dirigit per Oriol Romaní, de la Universitat Rovira i Virgili, i publicat en un document de 114 pàgines per la Secretaria General de Joventut, analitza els comportaments, les actituds i les principals magnituds de la salut dels joves en diferents àmbits (treball, oci, domèstic, etc.), fent ús de tècniques quantitatives i qualitatives.

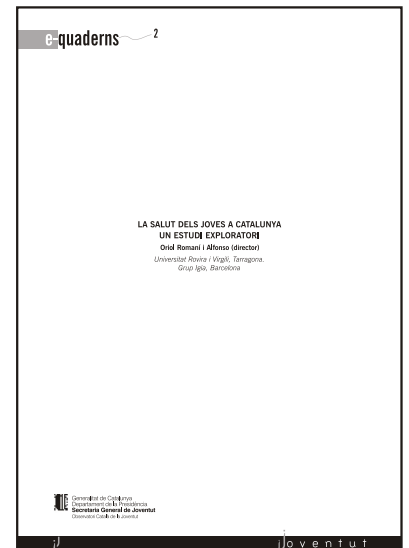
La primera part del document està dedicada al marc teòric i metodològic, mentre que la segona part està dedicada a l'anàlisi del resultat, presentats en quatre apartats que tracten sobre: vida quotidiana i salut; situacions de risc i salut; serveis de salut; a més d'un bloc de recomanacions.

Pel que fa als comportaments sexuals, i d'acord amb el que manifesten els joves estudiats, es pot dir que el nivell de prevenció davant les infeccions de transmissió sexual i dels embarassos no desitjats és molt baix, ja que no arriben ni al 50% el nombre de joves que diuen que fan ús del preservatiu; contrastant aquesta dada amb les obtingudes en altres estudis. En la mateixa línia, segons aquest estudi el 48% de les noies i el 43% dels nois admeten no haver fet servir cap mètode anticonceptiu en alguna ocasió.

Entre les preocupacions que verbalitzen els adolescents, el risc d'infectar-se pel VIH/sida no sembla tenir gaire pes. Les noies assenyalen com a principal risc l'embaràs no desitjat, i entre els nois s'apunta una certa despreocupació pel risc, sumada a una percepció de l'ús del preservatiu com un problema afegit per a la iniciació sexual.

Com a conclusions en l'àmbit de la salut sexual, els autors d'aquest estudi assenyalen: 1. La necessitat de potenciar les mesures de prevenció conegudes, com l'ús de preservatius, amb tota la força i la legitimitat de les institucions públiques; 2. Associar joc i preservatius en l'educació sexual dels adolescents, com a manera d'introjectar la seva utilització; 3. Estimular i reforçar la capacitat per parlar de sexualitat, afecte i qüestions relacionades, entre ells, entre elles, entre ells i elles, i amb els adults; 4. Donar suport als centres de salut sexual juvenil i els grups dedicats a aquesta tasca en altres institucions (com ara a l'atenció primària) i diversificar la seva oferta per gèneres i edats; i 5. Capacitar a joves per actuar com a agents de salut en aquest camp i, de manera general, en els problemes de salut dels joves.

Accés al document a: <http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/Publicacions/Col%20equaderns/equaderns2a.pdf>

NAVEGANT Sida Studi

Sida Studi és una ONG creada a Barcelona l'any 1987, que treballa en la capacitat de les persones per prevenir el VIH/sida i per reduir l'impacte individual i social del virus en un marc de respecte pels Drets Humans.

Recentment aquesta organització ha actualitzat el seu web, que ha esdevingut un recurs molt àgil per a la consulta del seu fons bibliogràfic i documental.

Dels seus diferents apartats destaquem la Biblioteca online, que permet accedir a un catàleg de més 21.000 documents del fons bibliogràfic de l'entitat, així com a les principals publicacions periòdiques i llocs web sobre VIH/sida.

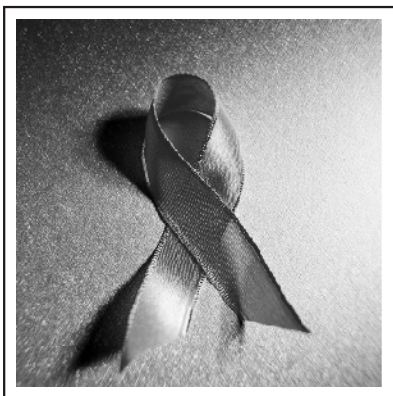
També mereix un comentari la possibilitat de subscriure's a un Butlletí de novetats (o de descarregar-lo directament), que és un document que elabora trimestralment el departament de documentació de l'entitat amb les últimes adquisicions ordenades per temes.

Finalment, recomanem visitar l'apartat Tu preguntes, on a més de trobar respostes a un bon nombre de consultes freqüents, es poden plantejar qüestions i rebre resposta per correu electrònic.

Adreça del web: <http://www.sidastudi.org>

AMB POQUES PARAULES

El Parlament Europeu reclama campanyes de prevenció de la sida.

El Parlament Europeu, preocupat perquè més de la meitat de les noves infeccions per VIH afecten menors de 25 anys, ha aprovat un informe per promoure campanyes de prevenció i d'educació sexual entre infants i joves. Al document, els diputats reclamen més recursos per promoure l'ús del preservatiu, l'accés voluntari a les proves de detecció i el subministrament de xeringues i agulles estèrils. Alhora, demanen que s'assessori als grups considerats vulnerables, i que les escoles facin educació sanitària per promoure comportaments sexuals més segurs.

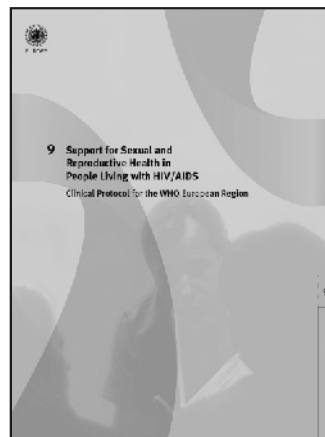
Més informació a: http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/066-5729-113-04-17-911-20070420IPR05675-23-04-2007-2007-false/default_es.htm

Suport a la salut sexual i reproductiva de persones que viuen amb VIH.

L'Oficina Europea de l'Organització Mundial de la Salut ha publicat recentment un document adreçat als professionals dels serveis que treballen en l'àmbit de la salut sexual i reproductiva, amb la finalitat d'orientar l'activitat clínica i l'assessorament a persones que viuen amb VIH. El document tracta temes com ara la salut sexual, la contracepció, l'avortament, la reproducció assistida o el càncer cervical. També inclou diversos protocols, si bé, ara per ara, només està editat en anglès.

Es pot baixar d'Internet a:

http://www.euro.who.int/document/SHA/Chap_9_SRH%20for%20web.pdf

EL CALAIX 2n Certàmen de Còmic sobre la Sida.

L'organització Joves per la Igualtat i la Solidaritat (JIS), de l'Hospitalet de Llobregat, convoca el 2n Certamen de Còmic sobre la Sida, al qual es poden presentar obres fins el proper 15 de novembre de 2007.

L'objectiu d'aquesta acció és generar eines de sensibilització per a la prevenció de la sida. Per tant, és necessari que els treballs presentats estiguin relacionats amb algun d'aquests temes: la prevenció del VIH/sida, la comunicació i la relació amb la parella, la negociació de l'ús del preservatiu, i/o el respecte i la no discriminació envers les persones afectades, tot tenint en compte que s'ha d'adreçar a la població adolescent i jove.

Hi ha diversos premis distribuïts en dues modalitats: una per a participants de 14 a 17 anys i una altra per a participants de 18 a 35 anys. Us animem a participar-hi!

Més informació: Joves per la Igualtat i la Solidaritat (JIS). Tel: 934 219 310 <http://www.joves.org>

prevenim • sida

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Dipòsit legal:

Fotomecànica i impressió: Addenda

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?

Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?

Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.sida

Provença, 79 baixos 3a. 08029 Barcelona

Tel: 934 307 170 · Fax: 934 390 773

E-Mail: prevenim.sida@pdsweb.org